

Günümüz insanı medya aracılığı ile her gün yeni değerlerle tanışmakta, adeta bir değerler bombardımanına tutulmakta, çocuk ve gençlerimize her gün yeni rol-modeller sunulmaktadır. Ne yazık ki bugün pek çok genç ve yetişkinin ideali yoktur. Hayatı yemek, içmek ve gezmekten ibaret görenlerin sayısı azımsanmayacak kadar çoktur. Çünkü popüler kültür, insanımızın idealsiz yetişmesine neden olmaktadır. Bu nedenle Müslümanlar, bugün Peygamber Efendimizin hayatını bilmeye, öğrenmeye ve anlamaya her zamandakinden çok daha fazla ihtiyaç duymaktadır.

Sürekli örnek olmak veya öyle kalmak kolay değil, eğer Hz. Muhammed (s.a.v.)'in Müslümanlar için örnekliğinin devam etmesini istiyorsak O'nun hayatını hem güncelleştirmek ve hem de gündemde tutmak zorundayız.

Nitekim sevgili Peygamberimiz Veda Hutbesinde şöyle buyurmaktadır; “Size iki emanet bırakıyorum, onlara sımsıkı sarıldıkça yolunuzu şaşmazsınız. O emanetler, Allah’ın kitabı Kur’ân-ı Kerim ve Hz. Peygamber’in sünnetidir” (Müslim, Hac, 147).

Hz. Muhammed (s.a.v.)'in örnekliği yalnızca O'nun hakkında oluşturulan bilgi, sistematik bir incelemeye konu olduğu zaman devam edip gelişebilir. Efendimizin örnekliğine süreklilik kazandırmak için bazı temel soruları devamlı surette gündemde tutmak gerekir. Bu temel sorular şunlardır:

— Efendimizin örnek kişiliği ile ilgili bilgilerimizin güncelleştirilmesine neden ihtiyaç duyuyoruz?

— Bu bilgilerimizi güncelleştirirken hangi kriterlerden hareket etmeliyiz?

Bu soruları;

— Efendimizin örnek kişiliği ile ilgili bilgilerimiz zaman geçtikçe güncelleştirilebilir mi? Eğer bu yapılırsa konu bağlamından koparılır mı?

— Efendimizin örnek kişiliği bizim için rol-model veya Kuran'daki ifadeyle usve-i hasene mi?

— Efendimizin örnek kişiliğini yetişkin erkek ve kadınlara, çocuklarımıza ve gençlerimize model olarak nasıl sunabiliriz? şeklinde sormak da mümkündür.

Hız. Peygamber'in kişiliği konusunda üç ayrı görüş bulunmaktadır:

Birincisine göre; Hız. Peygamber, **Allah Teâlâ'nın mesajını insanlara ulaştırmakla görevli bir insandır**. O'nun görevi tebliğdir ve o görevini tamamlamıştır ve dolayısıyla Hız. Peygamber, tarihsel bir kişiliğe sahiptir.
O sadece bir taşıyıcı ve hatta bir "postacı"dır.

İkinci görüş ise, Hız. Peygamber'in yüceltilmesi anlamına gelir ki, **O, ne yapmış ve söylemişse bunlar dinin birer parçasıdır.**

Bunları aynı şekilde yerine getirmekle görevliyiz. Bu görüşe göre de Hız. Peygamber insanüstü bir varlıktır ve insanlar için örnek veya model olamaz.

Bu iki görüşü kısaca değerlendirmek gerekirse, **Hız. Peygamber'i tamamıyla Allah'ın kontrolünde bir insan olarak düşünüp iradesini ve kişiliğini yok saymak ne kadar yanlışsa, Peygamber Efendimizi sıradan bir tebliğci konumuna indirmekte o kadar hatalı ve O'nu yücelterek insanüstü bir konuma taşımakta büyük bir vebaldır.**

Bu iki görüşe göre, Hız. Peygamber'in Müslümanlar için örnek ve model olması düşünülemez.

Zira birinci görüşe göre o sıradan bir insandır diğerine göre insanüstü bir varlıktır.

Diğer insanların kendileri gibi sıradan veyahutta insanüstü bir varlığı modellemesi düşünülemez.

Halbuki Kur'an ayetlerine ve siret kitaplarına baktığımız zaman Hz. Peygamber'in sıradan bir insan olmadığını hemen anlayabiliyoruz. Kaldı ki Peygamber Efendimiz sağlığında kendisini yüceltme girişiminde bulunanlara sert tepki göstermiştir: *"Bir adam Peygamber Efendimize gelir ek dedi ki: Ey Muhammed! Ey efendimiz! Ey efendimizin oğlu! Ey en hayırlımız! Ey en hayırlımızın oğlu! Bu kişiye Peygamber Efendimiz şöyle müdahale etmiştir: Ey insanlar sözlerinize dikkat edin ki şeytan sizi hükmü altına almasın. Ben Abdullah'ın oğlu Muhammedim. Allah'ın kulu ve elçisiyim. Vallahi Allah'ın beni yerleştirdiği konumdan daha fazla yüceltmeye kalkmanız hoşuma gitmez."*

Peygamber Efendimiz, kendisinden önceki peygamberlerin başına gelen şeyin kendisinin de başına gelebileceğini sezmiş olacak ki bunların tuzak olduğu konusunda sahabeyi şöyle uyarmıştır: *"Hristiyanların Meryem oğlu İsa'yı aşırı yücelttikleri gibi sizde beni aşırı yüceltmeyin. Ben sadece bir kulum. O halde Allah'ın kulu ve elçisi deyin"*

Üçüncü görüş ise, Peygamber Efendimizin yemesi, içmesi, giyinmesi vs. birtakım kişisel davranışlarının yaşadığı çağ ve toplum ile ilgili olduğu, O'nun din ve ahlakla ilgili söz ve davranışlarının bütün Müslümanlar için bağlayıcı olduğudur. Bu bir anlamda Peygamber Efendimizi günümüz Müslümanlarının ihtiyaç duydukları fonksiyonel yönleri ile öne çıkarmak demektir.

Peygamber Efendimizin örnek kişiliği ile ilgili bilgimiz zaman geçtikçe güncelleştirilebilir mi? Eğer bu yapılırsa konu bağlamından koparılır mı?

Ne yazık ki bazı insanlar Peygamber Efendimizin örnek kişiliğinin güncelleştirilmesinin konunun bağlamından koparılması veya **Efendimize yabancılaştırmak olarak algılamaktadırlar**. Öyleyse Peygamber Efendimizin sünnetini güncelleştirirken izlememiz gereken yöntem ne olmalıdır? Bu bağlamda Peygamber Efendimizin sünnetini iki ayrı şekilde kategorize edebiliriz:

1. Unutmamak gerekir ki Sevgili Peygamberimiz, yaşadığı zaman ve coğrafyada başka insanlar gibi yaşamını sürdürdü. Yani o, dönemindeki insanların yediği yemeklerden yedi, gündelik hayatında o kültürde kullanılan malzemeleri kullandı. Bu çerçevede bir örnek olsun diye belirtelim ki zamanın Mekke toplumunda yaşayan insanlar gibi Peygamberimiz de entari türünden elbise giydi; başka insanlar gibi o da yemeği elle yedi. Çünkü o günün ve o

coğrafyanın şartları öyleydi.

2. Aynı zamanda o bir peygamberdi ve vahiy alıyordu. Kur'an'ı açıklıyor ve ona göre hayatını tanzim ediyordu. Bu nedenle dini ve ahlaki özellikleri ile bütün Müslümanlar için örnek bir kişiliğe sahipti. Bu bakımdan Peygamber Efendimizin söyledikleri ile yaptıkları arasında her zaman uyum olmuştur. O, telkin ettiği öğretiyi ilk önce bizzat kendisi tatbik etmiştir. Böylece insanlara öğrettiği dinin canlı bir modeli olmuştur.

İmam-ı Şafii bir gün bir hadis rivayet eder ve “sahihtir” der. Yanında bulunan bir adam: “Sen de aynı kanaatte misin?” diye sorar. Bunun üzerine bozulan İmam-ı Şafii: “Ey adam sen beni Hristiyan olarak mı tanıdın? Bana kiliseden çıkarken mi rastladın? Resûlullah’tan hadis rivayet edeceğim de hem de onunla aynı kanaatte olmayacağım ha.” (İmam Suyuti, Akidede Sünnetin Yeri” <http://www.islah.de/akide&tevhid/akd00024.pdf>)

Peygamber Efendimizin kişiliğinin model olması konusunda Kuran-ı Kerim’de birçok ayet bulunmakta ve bu ayetlerde Hz. Muhammed’in kişiliğine vurgu yapılmaktadır.

“Gerçekten sizin için Allah’a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar için, Resulullah’ta sizin için en güzel bir örnek vardır ” (Ahzab, 21) Bu ayete baktığımızda Peygamberimizi örnek almak, Müslüman insan için öncelikli dini bir görev durumundadır. Dikkat edilirse Kur’an’daki ifade “fi resulullahi” şeklindedir. Yani Türkçe ifade etmek gerekirse “Efendimiz örnektir” yerine “Efendimizde örnek vardır” buyrulmaktadır.

Öyleyse Peygamber Efendimizi örnek almak demek O’nun gündelik yaşamından biçimsel olanları almak değildir. Bilakis Peygamber Efendimizi örnek almak, hayatından davranış modelleri çıkarmak, sahip olduğu ahlaki faziletleri hayata geçirmek, getirmiş olduğu dini anlayışı benimsemek ve ortaya çıkan hadiseler karşısında onun yaklaşımlarını örnek almaktır. Nitekim O’nun kişiliğini benimseyen çölün sert, kaba ve cahil insanları kısa zamanda dünyanın efendileri olmuşlardır. İşte bu noktada 21. yüzyılda yaşayan Müslüman için Peygamber Efendimizi kişiliği ifadesinin içinin doldurulması anlam kazanmaktadır.

Aslında bu konuyu “model/örneklem” kavramı çerçevesinde değerlendirmek gerekmektedir. Bu bağlamda sorulacak temel soru şudur: “Peygamber’in hayatında günümüz insanına hitap eden evrensel kalıplar nelerdir?” Eğitim tarihini incelediğimizde “toplumları değiştirme” konusunda en

büyük sıkıntının “ideal örnek/model” bulma konusu olduğunu görürüz. Bütün insanlar kendilerine bir model veya modeller arayıp dururlar. Çocukluk ve gençlik döneminde görülen bu durum aynı sıklıkta olmasa bile yetişkinlikte de devam eder. Konuya özellikle bu noktadan baktığımızda Hz. Peygamber, her yaş ve meslekteki kadın-erkek bütün insanlık için ideal bir örnektir. Onun öğretisi cami içinde kalmamış, kişisel ve sosyal hayatta insanlara iyi, doğru ve adil olmayı öğretmiştir. O, Kur'an neyi emrediyorsa ona uymuş, neyi yasaklamışsa ondan herkesten daha fazla sakınmıştır. Her çağın insanı O'nun hayatında kendi durumuna uyan örnekler bulmaktadır.

Tolstoy'un dediği gibi O'nun, göz kamaştırıcı bir kişilik modeline sahip olduğunu görmekteyiz. Zaten peygamberlerin en önemli gönderiliş sebeplerinden biri de insanlığa örnek olma konumlarıdır.

Ancak bu noktada cevap aranması gereken bir soru vardır:

— Peygamberimizden 14 asır sonra onun yaşadığı kültür ve coğrafyadan apayrı bir ortamda yaşayan günümüz insanının, O'nu tam olarak örnek alması ne kadar mümkündür? Eğer mümkünse bu nasıl gerçekleşebilir?

Başka bir ifadeyle:

— Bugün Hz. Peygamber'i örnek almak, onun hayatından davranış modelleri çıkarmak nasıl anlaşılmalıdır?

— Bu onun belli bir tarih ve coğrafyada yaşadığı hayatı bugün tekrar yaşamaya çalışmak şeklinde mi, yoksa onun kendi zamanındaki insan ve olaylar karşısında takındığı tavırları kavrayıp, aynı tavır alışları bugün de geliştirmeye çalışmak şeklinde mi anlaşılacaktır? Yoksa bunlardan ikisinin birden aynı anda gerçekleşmesi mi gerekecektir?

Hz. Muhammed (a.s.)'in model olması konusunda önemli bir avantajımız vardır. Tarihte, O'nun hayatı gibi açık ve net bir şekilde bilinen başka biri yoktur. Nice büyük krallar, savaşçılar, filozoflar, şairler ve komutanların hayatları, hatta Hz. İbrahim, Hz. Musa ve Hz. İsa gibi tarihi

değiştiren peygamberlerin hayatları hakkında fazla bir şey bilinmemektedir. **Hz. Peygamber'in hayatında geçen önemli olaylarla birlikte ömrünün doğumundan ölümüne kadar tamamı kayıt altına alınmıştır. Bütün söz, hareket ve davranışları, tavır alışları kişisel hayatı yazılmıştır. Hatta yürümesi, oturması, kalkması, uyuması ve ibadet etmesi gibi gündelik yaşamı dahi bilinmektedir. Aile hayatı, ticaret hayatı, komşularla ilişkisi gibi sosyal hayatı da kaydedilmiştir. Kısacası O'nun ev, mescit ve dışarıdaki hayatı sahabe tarafından mercek altına alınarak tespit edilmiş ve gelecek nesillerin istifadesine sunulmuştur.**

Hz. Peygamber'in anne ve babasının yaşamı en ince ayrıntılarına kadar bilinmektedir. Doğum tarihi gün, ay ve yıl olarak çeşitli kaynaklar tarafından bize ulaşmıştır. **Hz. Peygamber'in ebelerinin ismi** (Şifa bint Avf, Fatıma bint Abdullah), sütannesi (Ebu Leheb'in cariyesi Süveybe) ve onun ailesinin bütün fertleri ile ilgili uzun detaylar, (Halime, kocası Haris, oğlu Abdullah, kızı Şeyma) İbni Sad ve İbni Hişam gibi önemli İslam tarihçilerinin eserlerinde ayrıntılarıyla yer almıştır. Daha sonra yanında kaldığı Dedesi Abdulmuttalib, amcası Ebu Talip hakkında da çok ayrıntılı bilgiye sahibiz. Abdulmuttalip İslamiyet gelmeden önce vefat ettiği için, Müslüman olmamıştı. Ebu Talip'in Müslüman olup olmadığı kesin söylenemez. Ancak Abdulmuttalip, Ebu Talip çocuklarımıza isim olmuştur. Ebu Talip'in hanımı Fatıma hakkında detaylı bilgimiz var. Ne zaman Müslüman olduğunu nerede yaşadığını ve ne zaman vefat ettiğini biliyoruz.

İslam toplumlarının bugün yüz yüze olduğu sorunlar bağlamında, her birey, Hz. Peygamberi örnek almayı gerçekleştirebilse, başka bir şeye gereksinim duymaz. Günümüz insanı Efendimiz gibi eş, onun gibi baba, onun gibi ticaret adamı, onun gibi komşu, onun gibi yönetici olduğunda gündelik yaşamında ne kadar büyük değişikliklerin olduğunu kendiliğinden fark edecektir.

Ancak Peygamberimizi örnek alma işinin, söylenildiği kadar kolay bir iş olmadığı aşîkârdır. Ama dindar insandan beklenen; öncelikle Onun hayatının iyi öğrenilmesi ve doğru algılanmasıdır. Çünkü bir şeyin örneğini çıkarma işleminde olduğu gibi, bir insanı örnek alma konusunda da örnek alınacak insanın doğru tanınması ve hakkında yeterli bilgi sahibi olunması zaruret arz eder. **İnanan insan hayatta, dini hükümlerin yaşantı haline dönüştüğünü, ahlaki değerlerin de somutlaştığını görmek ister.** Peygamberimizin hayatı, inanan insan için özel bir anlam içermektedir. Efendimizin hayatı, İslami bütün değerlerin hayat bulup somut hale geldiği bir alandır.

Hız. Peygamber'i anlama kendi varlığımızın sübjektif sınırları içinden dışarı taşmak, kendi hayat imkânlarımızı ve kendi varlığımızı aşarak, Hız. Peygamber'e ait ruh durumlarını içten yaşamak, O'nun dünyasının bilgisini yaşayarak kavramaktır. Daha sonra kendi benliğimizin Hız. Peygamber'in benliğine aktarılması yahut da, kendi benliğimiz içinde Hız. Peygamber'in benliğini meydana getirmemiz ve yaşamamız söz konusu olacaktır. Bu itibarla Müslüman'ın ödevi, Hız. Peygamber ile ilgili olan bir hayat görüşünü benimseme ve onu kendi iç dünyasında yeni baştan meydana getirmedir.

Peygamberimizi örnek alma işinin, söylenildiği kadar kolay bir iş olmadığı da açıktır. Bu bilgilenme sürecinde Hız. Peygamber'in hayatını öğrenmek için müracaat edilebilecek bol miktarda kitap vardır. Ancak ne yazık ki bu kitaplar çoğunlukla birbirlerinin aynısı veya çoğunlukla derlemelerden ibarettir. Bu kitaplarda 21. yüzyılda yaşayan insanlara Hız. Peygamber'in örnek kişiliğini bir model olarak sunma gayreti bulunmamaktadır. Bu nedenle Kuran'ın model olarak gösterdiği Hız. Peygamber'in gündelik hayatı ile ilgili bilgilerin günümüz şartlarına uygun olarak yeniden kaleme alınması gerekmektedir.